

SXEDIO.739

17.1.1964: Ο ΣΑΝΤΣ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΟ ΝΑΤΟ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΝΑΤΟΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Σαν συνέχεια της Πενταμερούς Διάσκεψης του Λονδίνου για το Κυπριακό, το Γεννάρη του **1964** όταν διαπιστώθηκε ότι τα πράγματα δεν προχωρούσαν, μια και η ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία ζητούσε τη δημιουργία ενοποιημένου κράτους με κατάργηση όλων των συμφωνιών για την Κύπρο και την τουρκική να ζητεί εδαφικό διαχωρισμό των δυο κοινοτήτων στη νήσο και ανταλλαγή πληθυσμών και περιουσιών ο Ντάνκαν Σαντς συγκάλεσε νέες συσκέψεις, στην εξοχική κατοικία του Βρεττανού Πρωθυπουργού στο Τσέκερς στις **17** Ιανουαρίου

Σύμφωνα με την ειδική έκδοση του ΓΔΠ (**London Conference on Cyprus, 1969**) που στηρίχθηκε στα πρακτικά και τα έγγραφα της διάσκεψης στην πρώτη συνάντηση ο Ντάνκαν Σαντς ανέφερε από την αρχή ότι η άποψη του ήταν ότι ορισμένα μέτρα θα έπρεπε να εξευρεθούν για να ικανοποιηθούν οι ανησυχίες των Τούρκων για την φυσική τους ασφάλεια και πρόσθεσε ότι στη συνέχεια θα ήταν ευκολότερο να εξευρεθεί συμφωνία στα συνταγματικά θέματα.

Η Ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία ανέφερε ότι το νέο Σύνταγμα της Δημοκρατίας θα πρέπει να συζητηθεί πρώτα και τόνισε ότι μια και οι αιτίες τριβής θα μετακινηθούν, για παράδειγμα η λειτουργικότητα του συντάγματος και οι διαχωριστικές του τάξεις, δεν θα υπάρχει ανάγκη για οποιεσδήποτε διευθετήσεις ασφάλειας.

Ο Ντάνκαν Σαντς ανέφερε ότι ήταν πεπεισμένος ότι είναι απαραίτητα για μια ειδική περίοδο μέτρα ασφαλείας και εισηγήθηκε ότι "η φυσική αστυνόμευση του κράτους θα πρέπει να εκτελείται από κοινή αστυνομική δύναμη του κράτους αποτελουμένης από Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους όπως στο παρελθόν, αλλά για περιορισμένη περίοδο μέχρι να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη, θα είναι αναγκαίο σε

περιπτώσεις όπου υπάρχουν ενδοκυπριακές διενέξεις να έχει μικρή διεθνή αστυνομική δύναμη η οποία να ενεργεί ως αντιδιδηλωτικό απόσπασμα.

Στη συνέχεια ανέφερε ότι κατά την άποψη του θα ήταν ευκολότερο να επιτευχθεί απαλλαγή των Συνθηκών συμμαχίας και Εγγυήσεως και η μετακίνηση των αποσπασμάτων της Ελλάδας και της Τουρκίας, εάν η κυπριακή Κυβέρνηση ήταν πρόθυμη να συμφωνήσει στην εγκατάσταση στην Κύπρο, για περιορισμένη περίοδο μικρής αστυνομίας όπως αναφέρεται ανωτέρω, αλλά πρόσθεσε ότι αυτή η δύναμη πρέπει να είναι ικανή να ενισχύεται από έξωτερικές δυνάμεις σε περιπτώσεις σοβαρών ταραχών που θα ξεσπάσουν στην Κύπρο. Εισηγήθηκε όπως η Κύπρος ενταχθεί στο NATO, γίνουν διευθετήσεις για εγκατάσταση της προαναφερθείσας δύναμης από χώρες μέλη του NATO, αποκλειομένων της Ελλάδας και της Τουρκίας και με αναλογική βάση μεταξύ των χωρών μελών του NATO σύμφωνα με τον αντίστοιχο αριθμό της δύναμης τους στο NATO. Εξήγησε ότι εάν η Κύπρος εντασσόταν στο NATO οι τουρκικές συζητήσεις για στρατηγική συμμαχία της Κύπρου για την Τουρκία δεν θα ήσαν έγκυρες στο εξής εφ' όσον η άμυνα της Κύπρου θα αποτελούσε θέμα του NATO και κατά συνέπεια οι γραμμές επικοινωνίας στην Τουρκία δεν θα απειλούντο.

Η Ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία απάντησε ότι δεν μπορούσε να αποδεχθεί την πρόταση ένταξης της Κύπρου στο NATO και εξήγησε ότι η Τουρκία, ως μέλος του NATO, θα ασκούσε σοβαρή επιρροή στο Συμβούλιο του NATO σχετικά με τα κυπριακά θέματα. Επίσης ανέφερε ότι σε περίπτωση σοβαρής διεθνούς κρίσης, θα ζητείτο πιθανόν από την Τουρκία να εγκαταστήσει στρατεύματά της στην Κύπρο μια και είναι η εγγύτερη στρατιωτική δύναμη του NATO.

Η Ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία ανέφερε ότι δυνατόν να εξέταζε την δυνατότητα εγκατάστασης μιας μικρής διεθνούς αστυνομικής δύναμης στην Κύπρο, η οποία να δρα κάτω από τις εντολές της Κυπριακής Κυβέρνησης, και μόνο για περιορισμένη περίοδο μέχρις ότου αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη,

αλλά τόνισε ότι τέτοια δύναμη δεν πρέπει να σχετίζεται με το ΝΑΤΟ.

Ερωτηθείσα από τον κ. Σαντς να εκφράσει τις απόψεις της για την τουρκική πρόταση για μετακίνηση πληθυσμών και τη δημιουργία περιοχών εντός των οποίων οι Τούρκοι να αισθάνονται ασφαλείς, η ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία εξήγησε επί μακρών, δίδοντας στοιχεία και αριθμούς, ότι ήταν αδύνατο να αναληφθεί μια τέτοια προσπάθεια. Κατέστησε σαφές ότι και εάν ακόμη ο φυσικός διαχωρισμός του πληθυσμού ήταν δυνατός, πολιτικά θα ήταν εντελώς απαράδεκτος. Επίσης τόνισε ότι η τουρκική πλευρά, ζητεί το διαχωρισμό του πληθυσμού ως απαραίτητο, με απότερο στόχο να διαχωρίσει τους Έλληνες και τους Τούρκους σε δυο περιοχές και έτσι να προχωρήσει ένα βήμα πιο κοντά στην επίτευξη το διαμελισμού της νήσου. Τόνισε επίσης ότι οι Τούρκοι στα μικτά χωριά έχουν ήδη διαταχθεί και απειληθεί να τα εγκαταλείψουν, αλλά παρά την ύπαρξη τέτοιων απειλών, πολλοί τουρκοκύπριοι αρνήθηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους.

Η ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία εξήγησε στη συνέχεια την άποψη της για το Σύνταγμα. Τόνισε ότι ήθελε ανεξάρτητο, κυρίαρχο, ενοποιημένο κράτος, με ίσα δικαιώματα για όλους τους πολίτες. Αναφορικά με τον τρόπο εκλογής των μελών του Νομοθετικού Σώματος της Βουλής, ανέφερε ότι στόχος ήταν να παραχθεί ένα νέο σύστημα στο οποίο δεν θα υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ των δυο κοινοτήτων. Οι Τούρκοι, πρόσθεσε η ελληνική Κυπριακή αντιπροσωπεία, θα πρέπει να διατηρήσουν λογικό αριθμό θέσεων, κατ αναλογία πληθυσμού, δεδομένου ότι θα εκλέγονται από κοινό εκλογικό κατάλογο. Σχετικά με τα θρησκευτικά, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά θέματα, ανέφερε, είναι πρόθυμη να εξεύρει τρόπο για να παραχωρηθεί στην τουρκοκυπριακή κοινότητα αυτονομία.

Για την πορεία των συνομιλιών τόσο στο Τσέκερς όσο και στο Μάλμπορω Χάουζ ο Γλαύκος Κληρίδης, ως αρχηγός της Ελληνοκυπριακής

αντιπροσωπείας, σε έκθεση του προς τον Πρόεδρο Μακάριο κατέληγε στα πιο κάτω συμπεράσματα (Η κατάθεση μου, Εκδόσεις Αλήθεια, 1988, τόμος πρώτος, σελ. 309):

α). Αισθανόμαστε σίγουροι ότι πείσαμε τους βρετανούς πως είμαστε ειλικρινείς στην επιθυμία μας να δούμε ένα ενιαίο κράτος, στο οποίο τα κρατικά συμφέροντα κι όχι τα κοινοτητικά συμφέροντα θα είναι η υπέρτατη φροντίδα των πολιτών.

β). Αισθανόμαστε ότι οι βρετανοί δεν έχουν πεισθεί ότι δεν υπάρχει ειδικός λόγος αγωνίας για τη φυσική ασφάλεια των Τούρκων. Ο λόγος είναι ίσως διπλός. Είτε πιστεύουν, λόγω των προσφάτων γεγονότων, ότι οι Τούρκοι έχουν λόγους να νιώθουν αγωνία για τη φυσική ασφάλεια τους, είτε θέλουν να χρησιμοποιήσουν το ζήτημα της φυσικής ασφάλειας ως διαπραγματευτικό σημείο, για να προσφέρουν στους Τούρκους ορισμένα μέτρα που θα αφορούν την ασφάλεια τους, ούτως ώστε να τους κάνουν να συμφωνήσουν σε ένα νέο σύνταγμα, το οποίο δεν θα βασίζεται στην έννοια του συνεταιρισμού των δυο κοινοτήτων.

γ). Αισθανόμαστε σίγουροι ότι τα επιχειρήματα μας έπεισαν τους Βρετανούς ότι η μετακίνηση πληθυσμού δεν είναι αναγκαία και ότι η δημιουργία δυο χωριστών περιοχών δέν είναι μόνο αδύνατο να γίνει, αλλά θα δημιουργήσει και κινδύνους μεγαλύτερης και σοβαρότερης σύγκρουσης.

δ). Ως προς τις συνθήκες εγγύησης και συμμαχίας, αισθανόμαστε σίγουροι ότι εκείνο που έχουν οι βρετανοί κατά νου είναι να προτείνουν την κατάργηση των συνθηκών αυτών υπό τον όρο η Κύπρος θα έχει κάποια σύνδεση με το NATO.

ε). Ως προς τη μορφή του συντάγματος, πιστεύουμε ότι οι βρετανοί, αν και συμφωνούν μαζί μας πως οι Τούρκοι δεν έπρεπε ως κοινότητα να έχουν διακιώματα σαν αυτά που έχουν με το παρόν σύνταγμα, εντούτοις δεν έχουν πεισθεί ότι αποτελεί επαρκή προστασία της μειονότητας, η διασφάλιση της με την συμπερίληψη ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σύνταγμα.

Κατά πάσα πιθανότητα, θα προτείνουν να υπάρξει πρόβλεψη στο Σύνταγμα που θα διασφαλίζει τη συμμετοχή των Τούρκων στη βουλή των αντιπροσώπων κατ αναλογία προς τον τουρκικό πληθυσμό, αλλά χωρίς κανένα δικαίωμα βέτο, όπως το δικαίωμα χωριστής πλειοψηφίας κλπ. Οι βρετανοί θα υποδείξουν επίσης ότι πρέπει να υπάρξει πρόνοια στο σύνταγμα για τη δίκαιη συμμετοχή των Τούρκων στη δημόσια υπηρεσία και το δικαστικό σώμα, πιθανώς πάνω στη γραμμή του καθορισμού συγκεκριμένου ποσοστού συμμετοχής και ορισμένα άλλα μέτρα που δεν μπορούμε να προβλέψουμε από τώρα.

στ). Οι βρετανοί θα υποδείξουν επίσης κάποια μορφή αυτονομίας για τη μειονότητα σε ζητήματα θρησκευτικά, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά.

ζ). Φαίνεται ότι οι Βρετανοί δυσκολεύονται να πιστεύσουν ότι είναι δυνατό να δεχθούν οι Τούρκοι τις συνταγματικές προτάσεις μας, οι οποίες θα σήμαιναν αφαίρεση πολλών δικαιωμάτων που διαθέτει τώρα η τουρκική κοινότητα υπό το παρόν σύνταγμα και την ίδια στιγμή να συμφωνήσουν στην ακύρωση των συνθηκών συμμαχίας και εγγύησης χωρίς να είναι σε θέση να δείξουν ότι εγκατέλειψαν όλα αυτά τα δικαιώματα με αντάλλαγμα κάποια άλλα οφέλη.

Σημείωση: Επισημάναμε ότι δεν είμαστε πρόθυμοι να συζητήσουμε οποιαδήποτε παραχώρηση στους Τούρκους που δεν πιστεύουμε ότι πρέπει να τους δοθεί, για να τους πείσουμε να δεχθούν κάτι. Δηλώσαμε ότι αν ακολουθηθεί μια τέτοια διαδικασία, γωννρίζοντας πόσο παράλογες είναι οι τουρκικές απαιτήσεις, το αποτέλεσμα θα είναι μια συμφωνία Ζυριχικού τύπου.